

Fäbodstället Norra Läberg

Fäbodstället Norra Läberg var under sin glansperiod en ganska stor västerfäbod med c:a 20 hushåll från Lövbergs och Björka hemfäbodlar. Det var två täkter, i den östra bodde de som var från Nedre Lövberg, i den västra och större bodde hushållen från Övre Lövberg och Björka. I varje stuga bodde två eller tre hushåll. Spisen var i ett hörn, och sen var det vanligen ett hushåll i varje vrå. Om stugan inte var alltför liten var det en mjölkstuga i ena gaveln. Där var flera hyllor, där man ställde träskålar med mjölk, medan grädden skulle flyta upp. Där förvarades smör, ost och messmör i sina kärl, som var mindre byttor med lock, s k "lukbyttor". Eftersom man inte gjorde ost och kokade messmör varje dag, brukade man turas om att använda spisen var sin dag. — Överallt där någon slog sig ned och bodde, gjorde man det i närheten av en källa. Så också här. Ladugårdarna var i regel ganska stora, med ett hushåll kor vid vardera långväggen. Det var vanligen en kalvkätte i ena hörnet närmast dörren. Fåren kunde få vara i en s k "tjya", en inhägnad framför ladugården.

I Norra Läberg fanns bete av olika slag. Där fanns bäckdrag med saftigt gräs, och där fanns stora myrar. Att valla kor på myrarna var inte bara att låta korna gå som de ville. Det måste gå efter en viss ordning. Gräset mitt på myrarna blev först gammalt och skulle betas först. Korna hade reda på att gräset i skogskanten och "ålä", (smala vikar av myr inne i skogsmarken) var färskare och godare, så de försökte gå dit, vilket skulle förhindras. Det var alltid några kor, som blev efter ett stycke. De gick mitt ut på myren, tills de blev ensamma. Så tänkte de: nu ser ingen oss, nu går vi och tar för oss av det saftiga och gröna gräset. Då var det de yngre vallarnas uppgift att förhindra detta. Dessa unga vallare hade

säkert full sysselsättning. Det kunde vara både pojkar och flickor, beroende på vilka som hade lämplig ålder. Kullor ansågs mera ansvarsmedvetna, medan pojkar kunde ha andra intressen än att springa efter någon ko dag efter dag. Fanns det en tjärn i närheten, kunde de gå dit och meta. Dunder Anders, nu över 100 år, har berättat om hur tråkigt det varit att vara vallpojke, inte hittade han i skogen, och inte visste han var han var. En gång när han kom till ett ställe, där han kände igen sig, gick han hem. En annan har berättat om att han följde korna ensam. När solen började dala, visste han att det var tid för hemfärd. Då började han mana på korna och följde efter, det var enda sättet att komma hem.

Dessa unga hjälpvallare hade säkert arbetsamma dagar, så tungsamt som det var att springa i myrarna. De var tacksamma, när de nalkades sovholen och den äldre vallkullan började plocka ved och bryta små torra kvistar och göra upp eld. När det börjat brinna, lades fuktig mossa på elden, så det blev en kraftig rökutveckling. Djuren samlades i vindriktningen från elden, och eftersom mygg och flugor skyr rök kunde korna vara ganska ostörda av s k ”åt”. Några lade sig att sova, andra stod och idisslade. Var det en vallkulla som kunde blåsa i horn, tog hon det ur ”lidukuppan”, blåste upp det, och sedan blåste hon in sig, d v s hon blåste sin signaturmelodi, och sedan kom någon hornlåt. Om något annat fåbodlag hade gåslor inom hörhåll och någon där blåste i horn, blev det att svara varandra. Eftersom varje hornblåserska hade sin speciella signaturmelodi och de kände varandras melodier blev det som hälsningar mellan de olika fåbodlagens vallkullor. Det var den tidens kommunikationsradio.

Så länge västerfåbodarna var i bruk, följde vallkullorna korna hela dagarna. Ibland när de följde korna till Långtjärn, träffade de vallkullor från Säxa. Det var vid ett sådant tillfälle den stora vallhunden från Säxa höll björnen mot ett stort träd, så kullorna från Läberg kunde komma förbi med sina kor.

Sista sommaren någon var i Norra Läberg med kor var 1907. Vallkullorna hade lämnat korna och gått till fåboden i tro att korna skulle komma efter som vanligt. De hade så mycket att göra därhemma, så de lämnade dem ensamma en stund. Men korna kom inte efter, de gick i stället till hemfåboden, så vallkullorna fick komma efter. Det var väl vid den tid, när de brukade fara därifrån. Det var sista sommaren någon var i Norra Läberg med kor. — Man fortsatte ändå att slå sina slättertjäger

där i flera år. Man gick dit och slog och hässjade höet, och när det tor-
kat lades det in i lador. Sedan hämtades det hem på vinterföret. Den sis-
ta som slog hö i Södra Läberg var Bus Per Andersson i Bodarna. Hans
son Anders hämtade ett lass hö vintern 1912. Han körde till Öland en
dag och låg där över natten. Nästa dag körde han till Läberg, lassade
och kom tillbaka till Öland till kvällen. Tredje dagen körde han hem till
Sollerön. — Vistelsen i Ölands fåbodar varade till omkring 1902.

Håll Albert Jönsson